

Oefening baart kunst

Doel kunstmatige inseminatie

In de gehele veehouderij heeft men aan rasverbetering gedaan door geselecteerde ouderdieren aan elkaar te koppelen. De resultaten hiervan zijn bijvoorbeeld dat een kip vroeger 2 eieren in 3 dagen legde, nu 3 eieren in 3 dagen, een varken heeft tegenwoordig 1 of 2 coteletten meer en een moderne koe geeft meer melk. We leven in een zeer dicht bevolkt land waar de geringste overlast (blaffende hond, poepende duiven, enz.) behoorlijk kan escaleren. Dus ook 'lastige bijen' kunnen overlast veroorzaken. Mijn doel is dan ook om 'zachte bijen' te kweken met een zo hoog mogelijke honingopbrengst. Dit doel is mijns inziens eerder met kunstmatige inseminatie te bereiken dan via de natuurlijke weg. Immers, met kunstmatige inseminatie (k.i.) kan men beide ouders selecteren. Bij natuurlijke paring op de stand kan men nooit het vadervolk precisieren, dit is bij benadering wel mogelijk op een goed en resoluut gevoerd eilandbevruchtungsstation dat enkele kilometers uit de kust of op een eiland ligt. Maar hoe ga je nu te werk als je alleen ervaring met koninginneteelt hebt en niets weet van kunstmatige inseminatie bij bijen. Een imkervriend biedt dan uitkomst.

Trillende handen

Mijn goede vriend Henri Verslegers uit Meeroeteren (België), doet al vele jaren aan koninginneteelt en sinds 1987 ook aan kunstmatige inseminatie. Zelf heb ik diverse jaren ervaring met koninginneteelt, maar voor zuiver teeltmateriaal was ik steeds aangewezen op telers die kunstmatige inseminatie toepasten. Henri stimuleerde mij om in 1992 zelf met kunstmatige inseminatie te beginnen en heeft me met raad en daad bijgestaan. Hij bracht me in contact met de heer Renson, de ontwerper en verkoper van het inseminatie-apparaat 'model Renson'. Bij aankoop werd afgesproken dat een praktische les begin juni zou volgen. Dhr. Renson beschikt namelijk over een dubbelzicht binoculair, een instrument dat bij de eerste praktische les onontbeerlijk is. 6 Juni j.l. was het zover. Zes prachtige Troiseck koninginnen (Carnica) van zes dagen oud werden in z.g. Venuskooitjes meegenomen. Omdat ik zelf op dat moment nog niet over voldoende rijpe darren beschikte, had ik van Henri Verslegers een capillair sperma bij me. De stille hoop bestond dat dhr. Renson mij enkele koninginnen voor mij zou insemineren als demonstratie. Dat deed hij ook, evenwel met twee koninginnen van hemzelf.

Vervolgens nam Renson plaats aan de andere kant van de binoculair en moest ik insemineren. Op zijn aanwijzingen lukte het, ondanks trillende handen, vrij aardig. Ik had mijn eerste zelf geïnsemineerde koninginnen.

Van deze serie van zes stuks zijn er vier normaal aan de leg gegaan (na \pm zes dagen). Eén was, nadat ze in een lltis-kooitje, afgesloten met suikerdeeg, in haar volkje was terug geplaatst, na twee dagen verdwenen. De andere uitvaller was na veertien dagen nog niet aan de leg en is uitgeselecteerd. Een week later werden weer, samen met Henri, vijf koninginnen geïnsemineerd, waarvan er drie stuks na vijf dagen aan de leg waren. Op dit ogenblik bezit ik achttien stuks zelf geïnsemineerde koninginnen. Twee stuks zijn naar een collega-imker gegaan. Regelmatig tijdens het seizoen, heb ik met Henri Verslegers, geëvalueerd, vooral als iets mis was gegaan. Hij heeft me vele praktische tips gegeven en vaardigheden bijgebracht. Fouten waar iedere beginnening mee te maken krijgt, variëren van niet hygiënisch genoeg werken, foute narcose, slechte aanname, te scherp capillair tot ontsnapping met geknipte vleugel. De laatste oorzaak is een beginnersfout die ik even zal toelichten en mij twee koninginnen armer maakte. De kunstmatig geïnsemineerde koninginnen worden bij mij direct na de inseminatie als ze nog verdoofd zijn, gemerkt en vleugel. In de enkele 1-raamskastjes die ik in 1992 heb gebruikt lagen enkele dode darren die de bijen niet naar buiten kregen door het koninginnerooster. Terwijl de koninginnen nog niet aan de leg waren (twee dagen na inseminatie), maakte ik de fout het vlieggat op koninginnenuitlaat te zetten, zodat de bijen de dode darren naar buiten konden dragen. Dit deed ik 's morgens. Van twee k.i.-koninginnen was de bronst waarschijnlijk nog niet over. Tegen de avond waren de dode darren uit het kastje verdwenen doch ook de geknipte k.i.-koninginnen.

Leergeld

Dit eerste jaar heb ik ook geleerd aan de darrenteelt zeker evenveel aandacht te besteden als aan de koninginneteelt. Dit om op tijd (begin juni) over voldoende rijpe darren te kunnen beschikken. De teeltdarren worden bij mij boven het koninginnerooster geboren en krijgen dus géén uitvlucht. Twee weken na de geboorte zijn deze darren geslachtsrijp en wordt, na een kortstondig verblijf in de darrenvlieggat (om te ontlasten), het sperma afgenomen. Dit vereist handigheid. Ook hier baart oefening kunst. Mijn vriend Henri heeft voor een capillair sperma (genoeg voor 7 à 8 inseminaties) nog geen uur nodig terwijl ikzelf nu nog ruim de dubbele tijd benodig.

Teeltmateriaal

Zoals u begrepen hebt ben ik een Carnica-kweker, met de lijnen Troiseck en Peschetz. Dit jaar werd geteeld met een (k.i.) Troiseck lijn afkomstig van het instituut Mayen; (k.i.) Peschetz en een (k.i.) Carnica V lijn afkomstig van H. Verslegers. Verder nog een Troiseck ook uit Mayen maar bevrucht op Spiekeroog, en een k.i. Troiseck Renson. Het geeft bijzonder veel vol-doening om de jonge zelf geïnsemineerde koninginnen te volgen. Mooie grijze bijtjes, zeer zachtaardig, een mooi gesloten broednest en een goede vleugelindex. Van een koningin heb ik dit jaar drie generaties geteeld, namelijk een dochter van k.i. Troiseck instituut Mayen, geïnsemineerd met sperma Troiseck Renson. Twee dochters van deze jonge koningin zijn geïnsemineerd met sperma Troiseck Spiekeroog. Uit één van deze koninginnen heb ik nogmaals een jonge koningin gekweekt die ik op standbevruchting heb laten gaan en dus niet meer voor nateelt in aanmerking kan komen. Ik ben benieuwd wat deze jonge koninginnen c.q. volken in 1993 presteren. Het zal duidelijk zijn dat het bijhouden van een teeltboek een eerste én noodzakelijke vereiste is.

De beoordeling

Prachtig vind ik o.a. de mogelijkheid van k.i. om dochters van koningin 1 te insemineren met sperma van de darren van koningin 2 en andersom. Welke combinatie voldoet beter? De vader en moedervolken worden op vier punten beoordeeld namelijk de honingopbrengst (deze moet boven het standgemiddelde zijn), zachtaardigheid (er moet aan gewerkt kunnen worden zonder kap en handschoenen. Ik heb een hekel aan bijensteken), zwermtraagheid en vleugelindex, liefst boven 2,7.

Kweekmethode

De koninginnen worden gekweekt d.m.v. de omlarf-methode in moergoede volken. De doppen worden de 11de dag in de broedmachine ondergebracht. Als er op de 12de tot 13de dag 'leven' in de dop zit, te zien aan bewegingen van de jonge koningin als men de dop tegen het licht houdt, wordt ze in een bevruchtingsvolkje (3-ramer of 6-ramer) gehangen met voor het vlieggaat een stukje koninginnerooster.

Kunstmatige inseminatie

Als de jonge koninginnen ± vijf dagen oud zijn worden ze opgesloten in een Iltis-kooitje en gedurende vijftien minuten in de 'gaskamer' verdoofd met CO₂. Na in de broedmachine op verhaal te zijn gekomen, wordt de koningin in haar volkje teruggeplaatst, uiteraard

opgesloten in haar kooitje. Dit voorkomt de volgende dag het opnieuw zoeken van de koningin voor inseminatie. Na de inseminatie, wederom onder CO₂ verdooving, wordt ze direct geknipt en gemerkt. Terwijl ze nu weer in de broedmachine op verhaal komt, wordt ze ingeschreven in het teeltboek. Vervolgens wordt de koningin, in het Iltis-kooitje voorzien van een prop suikerdeeg, weer in haar volkje terug gehangen waar ze wordt 'uitgevreten'. Een jonge k.i.-koningin krijgt nooit een andere bestemming (plaats op een hoofdvolk of verkoop) vooraleer ze gesloten werksterbroed heeft. Dit betekent dat men ruimschoots over bevruchtingsvolkjes moet kunnen beschikken, die, ingeval het gebruik van 3- en 6-ramers, 2 à 3 maal gebruikt kunnen worden. Dat er van 3- en 6-ramers gebruik wordt gemaakt heeft alles te maken met de temperatuur in het volkje dat weer invloed heeft op het opnemen, het verplaatsen van het sperma van de vagina naar het spermatheca. Bij gebruik van deze methode is de inseminator niet zo afhankelijk van de weersomstandigheden.

Tot slot nog een opmerking richting aspirant inseminators. Mijn ervaring is: kennis komt je niet aanwaaien, die zul je moeten vergaren. Je zult op vele plaatsen moeten gaan kijken en stelen met je ogen en oren. Ervaring zul je moeten opdoen. Oefening baart kunst en 'leergeld' betaalt men.

A. Nuy, Heerlen

Redelijk Alternatief

Naar aanleiding van 'Even bijpraten' 1 en 2 in Bijen 2/1, denk ik een redelijk alternatief te hebben zonder ijszijn, zwavel enz. en wat bij mij goed werkt. Als ik op een gegeven moment een aantal raten heb die bewaard moeten worden, maak ik een gedeelte van de diepvrieskast leeg en zet de raten daar (staande) in. De kast op invriezen instellen en na een paar dagen haal ik de raten en weer uit (heel voorzichtig, omdat ze dan zeer breekbaar zijn). Ondertussen heb ik bij de supermarkt enige kartonnen dozen gehaald met een inwendige maat van minstens 44 cm breed en 24 cm hoog. Elke doos bekleed ik met kranten (de geur van drukinkt stoot de wasmot af), dan de raten er in, deze bedekken met kranten en de doos sluiten. Dozen niet in huis bewaren, maar in de bijenstal (lagere temperatuur). Dan heb ik nog even een opmerking over het stuk van Jan de Groot 'Voor de beginnende imker'. Toen ik zo'n 20 jaar geleden met een beginnerscursus begon, onder leiding van de heer Stapensea uit Leeuwarden (ik meen dat hij toen

voorzitter van de ANI was), vertelde hij ons dat hij een methode bedacht had, die het zoeken naar de koningin overbodig maakte en hij heeft ons twee jaar lang met het door u beschreven systeem vertrouwd gemaakt. later heeft hij op aandringen van vele leerlingen een boekje uitgegeven, waarin hij dit systeem beschrijft onder de naam 'Texelmethode'. Bij zijn voorwoord schrijft hij 'Voor beginners is deze eenvoudige methode stellig aan te raden, om met plezier en zonder veel werk en risico's bijen te kunnen houden: geen moeren zoeken, geen zwermen, sterke volken, weinig materiaal nodig, zekerheid jonge moeren en resultaat honingproductie.

Ik gebruik dit systeem vele jaren met succes, al moet ik zeggen dat ik op sommige punten enigszins afwijk van het systeem van dhr. Stapensea, o.a. waar hij separeert met het gewone bijenkleedje, gebruik ik een separator of Snelgrovebord. Met imkersgroeten
W. de Jonge, Den Helder

Bijen met noorderzon

Het artikel 'Bijen met de Noorderzon vertrokken' van de heer J.J. Speelziek in Bijen 2/2 (februari) heb ik met bijzondere belangstelling gelezen, omdat ik sinds een jaar of vijf met dit, of een soortgelijk probleem te maken heb. De volken gaan in goede conditie, tijdig en goed afgevoerd de winter in en op het moment dat ik de perizinbehandeling uitvoer, eerst december, nu november, zijn de volken gedecimeerd. Ik mag blij zijn in het voorjaar een handjevol bijen over te hebben, dat ik vervolgens weer moeizaam opfok.

In 1991 heb ik hiervoor advies ingewonnen bij de Ambrosiushoeve. Drs. C. van den Brand gaf als verklaring dat sucundaire infecties tengevolge van de varroamijt, een mogelijke oorzaak van de bijensterfte zou kunnen zijn en hij adviseerde een aanvullende behandeling met mierenzuur. Opvolging van dit advies heeft niet tot verbetering van de situatie geleid. Op één uitzondering na, heb ik tot dusverre slechts te maken gehad met lichte tot matige varroamijtinfecties. Het verschil tussen het door u beschreven verschijnsel en mijn ervaringen, is dat ik de indruk heb dat bij mij de bijen al veel vroeger 'vertrekken' nl. in de herfst. Mocht u voor het door mij beschreven fenomeen een nadere verklaring hebben, dan zal ik het zeer op prijs stellen dat via het Maandblad of rechtstreeks van u te mogen vernemen. Te uwer informatie zij nog vermeld dat ik imker sinds 1945, tot 1964 in Wageningen met maximaal twaalf volken en sindsdien in Nuenen met circa vier volken. Het 'vak' heb ik geleerd van Van

Giersbergen, een goede vriend van mijn vader, en van Minderhoud. Het liefste werk ik met een 'afgezwakte' Aalstermethode, d.w.z. één reservevolkje op twee hoofdvollen.

A.P. Kole, Nuenen.

Sjang Gerrits 75 jaar imker

Op 23 april hoopt Sjang Gerrits 90 jaar te worden, waarvan hij 75 jaar als imker door het leven gaat. Sjang werd geboren in Venlo. Als klein kind kwam hij naar Overasselt.

Hij heeft het imkeren van zijn moeder geleerd, zij had zelf geen bijen, maar moest in de zomer op de bijen van de buurman passen, die was dan in Duitsland aan het werk. Sjang kwam zelf met bijen in aanraking bij de boer waar hij werkte. Die maakte ook de korven zelf, zo heeft hij dat ook geleerd. Zijn eerste korf met bijen kocht hij voor f 7,50. Het was toe 1918. Als spoedig ging hij over op kasten, ook de kasten maakte hij zelf, ze werden met de hand gemaakt waar veel tijd in ging zitten. De bijen zijn alles voor Sjang, hij verzorgt ze helemaal zelf, gaat ermee op reis, slingert, kortom hij doet wat er gebeuren moet. Ook twee van zijn zoons zijn imker, wanneer de heren bij elkaar zijn houden de dames zich bescheiden op de achtergrond er is dan toch met geen speld tussen te komen. Wij hopen dat Sjang nog lang van z'n bijen mag genieten.
Kinderen en kleinkinderen, Overasselt.